

**XXI АСРДА БИОЛОГИЯНИНГ РИВОЖЛАНИШ
ИСТИҚБОЛЛАРИ ВА УЛАРДА
ИННОВАЦИЯЛАРНИНГ АҲАМИЯТИ**

**ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ БИОЛОГИИ
В XXI ВЕКЕ И ЗНАЧЕНИЕ В НИХ
ИННОВАЦИЙ**

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ**

**АБДУЛЛА ҚОДИРИЙ НОМИДАГИ
ЖИЗЗАХ ДАВЛАТ ПЕДАГОГИКА ИНСТИТУТИ**

**XXI АСРДА БИОЛОГИЯНИНГ РИВОЖЛАНИШ ИСТИҚБОЛЛАРИ
ВА УЛАРДА ИННОВАЦИЯЛАРНИНГ АҲАМИЯТИ**

**Биология ва уни ўқитиш методикаси кафедраси профессори Хударган
Мавлонов таваллудининг 75 йиллигига бағишланган**

**Республика илмий анжумани материаллари
(2021 йил 15 апрель)**

**ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ БИОЛОГИИ В XXI ВЕКЕ И
ЗНАЧЕНИЕ В НИХ ИННОВАЦИЙ
МАТЕРИАЛЫ**

**Республиканская конференция, посвящённая к 75-летию профессора
кафедры биологии и методики её преподавания Хударгана Мавлонова
(15 апреля 2021 года)**

Жиззах-2021

УДК: 581.5 (09)

ББК: 28.58 Г

Э-59

“XXI асрда Биологиянинг ривожланиш истиқболлари ва уларда инновацияларнинг аҳамияти” мавзусидаги республика илмий анжумани материаллари

Жиззах 2021. – 498 бет.

Таҳрир хайъати:, проф. п.ф.д. Ш.С.Шарипов, таҳрир хайъати раиси б.ф.н. доц. Қодиров Ғ., таҳрир хайъати ўринбосари проф., б.ф.д. Раҳмонқулов У. доц., б.ф.д. (PhD) Азимова Д.Э. б.ф.д. (PhD). Авалбоев О.Н. б.ф.д. (PhD). Абдуллаева Н.С. б.ф.д.(PhD). Ҳамраева Н.Т. Усанов У.Н.

Тўплам редакторлари: б.ф.д.(PhD)., доц. Азимова Д.Э., б.ф.д.(PhD). Авалбоев О.Н., б.ф.д.(PhD). Ҳамраева Н.Т.

Ушбу тўплам Жиззах давлат педагогика институтида 2021 йил 15 апрелда бўлиб ўтган Республика илмий анжумани материалларидан иборат.

Уларда флора, систематика ва юксак ўсимликлар географияси, биологикхилма-хилликни ўрганиш ҳамда ноёб, йўқолиб бораётган ўсимлик ва ҳайвон турларининг муҳофазаси, ўсимликлар қоплами, ресурсларини ўрганиш, структуравий ботаника, экология, интродукция, сув ва қуруқлик ценозлари ҳайвонларни ўрганиш, паразитлар ва энтомокомплекслари шакллантирувчи, ҳаракатлартирувчи тадқиқотларнинг замонавий муаммолари бўйича олиб борилган тадқиқотларнинг натижалари келтирилган.

Мақолалар тўплами илмий ҳодимлар, қишлоқ хўжалиги ва сув хўжалиги мутахасислар, олий ва ўрта махсус ўқув юртлари ўқитувчи, талабалари ҳамда тадқиқотчилар учун мўлжалланган.

Мазкур тўплам Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълими вазирлигининг 2021 йил 2 мартдаги 78-Ф-сонли фармойиши асосида нашрга тавсия этилган.

2. Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев Олий Мажлисига Мурожаатномаси. Халқ сўзи газетаси, 28 декабрь 2018 й.

3. Ишмухамедов Р., Абдукодиров А., Пардаев А. Таълимда инновацион технологиялар (таълим муассасалари педагог-ўқитувчилари учун амалий тавсиялар). – Т.: “Истеъдод” жамгармаси, 2008. – 180 б.

4. Йўлдошев Ж.Ф., Усмонов С.А. Педагогик технология асослари. – Т.: РТМ, 2004. – 104 б.

5. Махсудов Х., Раупова Н., Камилов Б., Номозов Х. Тупроқшунослик. Ўзбекистон миллий энциклопедияси давлат илмий нашриёти. Тошкент, ТошДАУ, 2013. 86-91 б

6. Назарова С.М., Зарипов Г.Т. Granulometrik composition irrigated soils of Bukhara region Journal of critical reviews ISSN-2394-5225.vol.7 ISSUE17.2020

6. Р. Курвантаев, А. Мусурмонов Тупроқ физикаси фанидан ўқув қўлланма. Гулистон 2010 йил. 17-18 бетлар

MUTAXASSISLIK FANLARINI O'QITISH SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA INNOVATSOIN TA'LIM TEXNOLOGIYALARNING O'RNI

¹M.U. Eshonqulova, ²N. Hamraqulova

¹Jizzax viloyati XTXQTMOHM

²Jizzax shahar 23-sonli MTT tarbiyachisi

Taraqqiyotning bugungi bosqichi ta'lim jarayonlarini rivojlangan mamlakatlar ta'lim tizimidagi yutuqlarga uyg'unlashgan holda tashkil etishni, mamlakat kelajagi va istiqboli uchun poydevor bo'ladigan raqobatbardosh kadrlarni tayyorlashni taqozo etmoqda.

Mamlakatimizni rivojlantirishning 2017-2021 yillarga mo'ljallab tuzilgan Harakatlar strategiyasi ustuvor yo'nalishlarida ta'lim va fan sohasini rivojlantirish, kadrlar tayyorlash mazmunini tubdan qayta ko'rish, xalqaro standartlar darajasiga mos oliy ma'lumotli mutaxassislar tayyorlash uchun zarur sharoitlar yaratilishini ta'minlash borasida bir qancha muhim vazifalar belgilandi.

Bu vazifalarni amalga oshirish bugungi kun o'qituvchisiga katta mas'uliyatni yuklaydi. Yuqori malakali mutaxassislar tayyorlash uchun o'qituvchining o'zi zamonaviy bilimlarga ega bo'lishi, ta'lim jarayonini tashkil etish va boshqarish qonuniyatlarini yaxshi bilishi, ta'lim jarayoniga pedagogik va axborot texnologiyalarini qo'llay olishi, zamonaviy ta'lim metodlaridan foydalanish malakalariga ega bo'lishi lozim. O'qituvchi oldida turgan asosiy vazifa - o'quv jarayonini samarali tashkil etish, mavzu mazmunini barcha talabalar uchun qiziqarli, tushunarli bo'ladigan, oson o'zlashtiradigan tarzda yetkazish, ularni faollashtirish, ijodiy fikrlashga o'rgatish hamda tanlagan kasbiga qiziqishini oshirishni ta'minlashdir. Bu maqsadni amalga oshirishning yagona samarali yo'li - o'qituvchining yuqori pedagogik mahorait orqali ta'limning innovatsion texnologiyalaridan samarali foydalanishga erishishdir.

Ma'lumki, ta'lim jarayonining innovatsion texnologiyalari ta'lim sohasi yoki o'quv jarayonida mavjud muammoni yangicha yondashuv asosida yechish maqsadida qo'llanilib, avvalgidan ancha samarali natijani kafolatlay oladigan shakl, metod va texnologiyalar hisoblanadi.

Oliy ta'lim muassasalarining ta'lim-tarbiya jarayoniga innovatsion o'qitish texnologiyalarni qo'llash orqali quyidagi didaktik maqsadlar ko'zda tutiladi:

- ta'lim-tarbiya jarayonini shaxsga yo'naltirish, uning Davlat ta'lim standarti bilan belgilangan bilim, ko'nikma va malakalarni egallash samaradorligini oshirish;

- talabalarning innovatsion texnologiyalarga asoslangan mashg'ulotlarda faol ishtirok etishini ta'minlash va ta'lim-tarbiya jarayoni sub'ektiga aylantirish orqali innovatsion texnologiyalardan foydalanish uchun zarur bilim, ko'nikma va malakalarni egallashga zamin yaratish va xokazolar.

So'nggi vaqtlarda ta'lim jarayonida faol metodlar, innovatsion texnologiyalar, pedagogik va axborot texnologiyalarini qo'llashga bo'lgan qiziqish, e'tibor kundan-kunga kuchayib bormoqda. Buning asosiy sabablaridan biri, shu vaqtgacha an'anaviy ta'limda o'quvchi-talabalarni faqat tayyor bilimlarni egallashga o'rgatilgan bo'lsa, zamonaviy texnologiyalar ularni egallayotgan bilimlarini o'zlari qidirib topishlariga, mustaqil o'rganishlariga, tahlil qilishlariga, xatto xulosalarni ham o'zlari keltirib chiqarishlariga o'rgatadi. O'qituvchi bu jarayonda shaxsni rivojlanishi, shakllanishi, bilim olishi va tarbiyalanishiga sharoit yaratadi va shu bilan bir qatorda boshqaruvchilik, yo'naltiruvchilik funksiyasini bajaradi. Shuning uchun ta'lim jarayonini samarali tashkil etishda zamonaviy o'qitish metodlari va innovatsion texnologiyalarning o'rni benihoya kattadir.

Zamonaviy ta'lim sharoitda innovatsion xarakterga ega bo'lgan "Keys-stadi" texnologiyasi xorijiy mamlakatlar ta'limi amaliyotida muvaffaqiyatli qo'llanilib, bugungi kunda respublika ta'limida ham tobora ommalashib bormoqda.

"Keys-stadi" texnologiyasi talabalarda aniq, real muammoli vaziyatni tahlil qilish orqali eng maqbul variantlarini topish ko'nikmalarini shakllantirishga xizmat qiladigan texnologiya hisoblanadi.

Mazkur texnologiya talabalarning tahlil ko'nikmalari va tanqidiy tafakkurni rivojlantirishni qaratilgan bo'lib, nazariya va amaliyot birligini ta'minlagan holda muammo yuzasidan turli qarashlar va yondashuvlarni namoyish qilishga imkon yaratadi.

Keys-stadi talabalarni har qanday mazmunga ega vaziyatni o'rganish va tahlil qilishga o'rgatadi. Bu jarayonning samarali kechishini ta'minlash uchun har bir o'qituvchining keys-stadiga asoslangan o'quv topshiriqlarini amaliy- didaktik xarakterga ega bo'lishini ta'minlashi, ularni ishlab chiqishga alohida e'tibor qaratishi talab etiladi.

"Keys-stadi"ning muhim xususiyatlaridan biri – uning yordamida talabalar tahliliy, ya'ni ma'lumotlarni axborotlardan ajrata olish, tahlil qilish, taqdim etish ko'nikmalariga ega bo'ladilar.

Fikrimizcha, ushbu texnologiya amaliy va ijodiy ko'nikmalarni shakllantirishga imkon beradi, ya'ni real vaziyatni tahlil qila olgan holda muammoni yechishda eng muhim nazariya, metod va tamoyillarni qo'llay olish, hatto ijodiy yondashuv asosida muammoning bir necha yechimlarini topish va ularni tahlil qilishga imkon yaratadi.

Ta'lim jarayoniga Keys-stadini qo'llash davomida talabalarning bahs-munozara olib borish, o'z nuqtai-nazarini himoya qilish, qaroriga boshqalarni ishontirish kabi muloqot ko'nikmalari shakllanadi.

Keys-stadini tikuvchilik mahsulotlarini tayyorlash texnologiyasini o'rgatishga qaratilgan mutaxassislik fanlaridan hisoblangan "Tikuv buyumlari texnologiyasi" fani bo'yicha tashkil etiladigan amaliy mashg'ulotlarda qo'llash yaxshi samara beradi. Ma'lumki, tikuv buyumlarini ishlab chiqarish jarayoni ancha murakkab hamda serqirra. Biror buyum

uzelini tayyorlashning bir qancha usullari mavjud. Har bir usul o'ziga xos xususiyatlarga ega bo'lib, ular tikish jarayonida samara beribgina qolmay, ayrim muammolarni hamkeltirib chiqaradi. Shu sababli kiyimlarni tayyorlash jarayonida tikish usullarini tanlash muhim bosqich sifatida e'tirof etiladi. Tikish usullarini tanlash uchun ularning hamma jihatlarini tahlil qilish, natijalarni taqqoslay olish hamda keltirib chiqadigan muammolarni oldindan ko'ra bilish zarur. Keys-stadi ayni mana shunday vaziyatlarda foydalanishga qulayligi bilan ahamiyatlidir.

Xulosa qilib shuni aytish mumkinki, Keys-stadi kabi innovatsion texnologiyalar tahsil oluvchilarda muammolarni mustaqil yechish, fikrlash, qaror qabul qilish kabi ko'nikmalarni mustahkamlab, bo'lajak mutaxassislarning kasbiy sifatlarini shakllanishiga imkon beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. "O'zbekistonni 2017-2021 yillarda rivojlantirishning beshta ustuvor yo'nalishi bo'yicha Harakatlar strategiyasi to'g'risida"gi farmoni. 7 fevral 2017 yil
2. Jabborova M.Sh. "Tikuvchilik texnologiyasi", "O'qituvchi", 1994
3. Yunusova D. Bo'lajak kasbiy ta'lim o'qituvchisini innovatsion faoliyatga tayyorlash nazariyasi va amaliyoti. Diss. ...dok. ped. nauk.- Toshkent, 2012.-292 b

ВЛИЯНИЕ ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ПРЕПОДАВАНИИ ПРИРОДОВЕДЕНИЯ В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ

**Доцент СамГУ факультета педагогики кафедры
МНО, к.б.н. Р Уразова**

***Аннотация:** В статье раскрыта значимость применения информационных технологий на уроках природоведения. Особенности, причины необходимости внедрения современных информационных технологий в процесс обучения младших школьников, а также раскрыты преимущества применения современных технологий, как для учителей, так и для учащихся.*

***Ключевые слова:** природоведение, информационные технологии, начальная школа, образование, учебный процесс*

***Abstract:** The article deals with the problem of the use of information technologies in educational process of nature-study lessons. Peculiarities, the causes of need to implement modern information technologies in the learning process of students, and also revealed the benefits of modern technology, both for teachers and for students.*

***Keywords:** nature-study, information technology, primary school, education, educational process*

Реформы в области образования, происходящие в нашей стране, наряду с разработкой новых образовательных стандартов, введением новых учебных дисциплин, новых учебников и учебных пособий, вызвали потребность и в изменении методики преподавания. [1]

В условиях современного общества развития науки и техники происходят структурные изменения в педагогической системе. В связи с этим на сегодняшний

	ШАКЛЛАНТИРИШ.....	137
50	Karimov U.U., Karimova G.Yi. THE IMPORTANCE OF INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN ACHIEVING EDUCATIONAL EFFECTIVENESS.....	139
51	Sulliyeva S.X., Zokirov Q.G'. BIOLOGIK TA'LIM JARAYONINING YAXLITLILIGI, O'QITISH PRINSIPLARI VA QONUNIYATLARI.....	143
52	Норматова Д.Э. ИННОВАЦИИ В ОБРАЗОВАНИИ: РОЛЬ ИНФОРМАЦИОННОЙ КУЛЬТУРЫ.....	146
53	Салимова Ҳ.Х., Толибова Г.Ҳ. ТУПРОҚШУНОСЛИК ФАНИДАН “ТУПРОҚ УНУМДОРЛИГИ” МАВЗУСИНИ ЎҚИТИШДА ПЕДАГОГИК ТЕХНОЛОГИЯЛАРНИНГ АҲАМИЯТИ.....	150
54	Mavlonova S.X., Maxammadiyev D.M., Aberqulov E.A., Xolmo'minova Ch.I. TABIATSHUNOSLIK DARSLARINING MAZMUNI VA ULARNI O'QITISHNING SAMARADORLIGINI OSHIRISH USULLARI.....	156
55	Мирзоева М.А., Ҳайитбоева М.Б. СОВРЕМЕННЫЕ ТРЕБОВАНИЯ К ПРОФЕССИОНАЛУ.....	159
56	Qarshiboyeva N.H., Xolmirzayeva A.A. BOTANIKA DARSIDA QOQIO`TDOSHLAR (ASTERACEAE) OILASIGA MANSUB DORIVOR O`SIMLIKLARNI O`QITISHDA PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH.....	163
57	Sulliyeva S.X., Zokirov Q.G'. BIOLOGIK TA'LIMNING ROLI.....	167
58	Қозақова С. “БОБУРНОМА” СЮЖЕТИДАГИ ЎЗИГА ХОСЛИКЛАР.....	171
59	Almamatov J.M., Jumaboeva D.B. KATTA YOSHDAGI TARBIYALANUVCHILARGA YIL FASLLARI HAQIDA TUSHUNCHA BERISH.....	176
60	Tojiboyev Sh.J., Sheraliyev O.X. O`SIMLIKLARDAN IBRAT OLING.....	180
61	С.М. Назарова, И.Р. Баракаев, М.Р. Халилова. “ТУПРОҚНИНГ АГРОФИЗИКАВИЙ ХОССАЛАРИ” МАВЗУСИНИ ЎҚИТИШДА ПЕДАГОГИК ТЕХНОЛОГИЯЛАРНИ ҚЎЛЛАНИЛИШИ.....	185
62	M.U. Eshonqulova, N. Namraqulova. MUTAXASSISLIK FANLARINI O'QITISH SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA INNOVATSOIN TA'LIM TEXNOLOGIYALARINING O'RNI.....	190
63	Р. Уразова. ВЛИЯНИЕ ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ПРЕПОДАВАНИИ ПРИРОДОВЕДЕНИЯ В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ.....	192
	3-SHO'BA. BIOXILMAXILLIK, O'SIMLIK VA HAYVONOT GENOFONDINI SAQLASH VA ULARDAN SAMARALI FOYDALANISH	
64	Г.Ў.Қодиров, Д.Э. Азимова, МОЛГУЗАР ТИЗМАСИ ФЛОРАСИНИНГ И.Г. СЕРЕБРЯКОВ (1962) ТАСНИФИ БЎЙИЧА ҲАЁТИЙ ШАКЛЛАРИ.....	195
65	J. To'lishev. TOLALI ZIG'IRNING BIOLOGIYASI.....	197
66	D.E. Azimova, M.X. Sharipova, M.S. Sayfiddinov. O'ZBEKISTON QO'RIQXONALARIDA TARQALGAN ROSACEAE OILASINING TURKUM TURLARI.....	199
67	L.S. Ortiqova, E.A. Aberqulov, K. Abroroba. EFEMER VA EFEMEROID	